

20.

ACC. N:R M. 16472:1-11.

Landskap: Skåne Upptecknare: Elisabet Lisberg Jensen
 Härad: Berättare: Anette Matheson, C. Vallgata 59A,
 Socken: Lunds stad Berättarens yrke: f.d. ekonomiförstämmande ^{Lund}
 Uppteckningsår: 1965 Född år 1885 i Lund

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Stadstraditioner I s. 1-11.

LMF 126
a-d

Skriv endast på denna sida.

20.

A. Mattsson

6.85

FOLKLIVSARKIVET

FINNGATAN 8

G. Jisberg-Jensen

11 m J

LUND

M. 16472.

Ifylles av uppgiftslämnaren

Berättarens namn: Annette Westman
" födelseår: 1/10 1885
" födelseort: Lund
" yrke: f.d. Ekonomiförståndarinnan

Makes/makas namn: _____
" födelseår: _____
" uppväxtort: _____
" yrke: _____

Faders namn: Sten Westman
" födelseår: 14/2 1842
" uppväxtort: Skurup
" yrke i staden: Polis
" yrke före ev. inflyttning till staden: —

Moders namn: Maria Westman
" födelseår: 20/1 1849
" uppväxtort: Skurup
" yrke i staden: — kammare
" yrke före ev. inflyttning till staden: —

Farföräldrars yrke: Skreddare
Morföräldrars yrke: Lantbrukare
Antal syskon: Sex

Grille

mit

2

bede

- 4

forte

5-7

8-9

20.

ACC. N:R M. 16472:1

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1.
YRKEN OCH SYSSLSÄTTNINGAR

Fadern var polis i Lund. Han hade oregelbunden arbetstid. Arbeta hade han året runt. Han var vice värd i ett antal hus i "Nya Staden", även kallat "Nöden".

Någon penningbrist tycks inte ha rått för familjen. De sex barnen kunde bekostas utbildning.

En av de två döttrarna var född 1869, det år då familjen flyttade till "Nöden".

Modern var enbart hemmafru och skötte i regel hemarbetet ensam.

En tid bodde dock en hyresgäst på andra våningen i familjens hus, som skötte vissa sysslor, t. ex. städning. Här för slapp hon erlagga hyra.

Äldre kvinnor i kvarteret kunde gå och tvätta åt andra någon gång i månaden för att få en extaförtjänst. Det gjorde ej Fru Mattsson.

Barnen anlätades naturligtvis inte, eftersom modern var hemma. Sådant fanns emellertid i närheten, närmare bestämt på Korsgatan. Där kunde särskilt ogifta mödrar, som tvingades till yrkesarbete, anbringa sina barn om dagen.

BOSTAD

Familjen Mattsson bodde under barnens uppväxttid på Mariagatan 6 i eget hus. Det innehöll 4 rum c. a. Huset var välskött "liksom alla hus i kvarteret". Kvarteret tillkom under 1800-talets mitt.

En 2-rumslägenhet kostade o. 1890 35 kr/mån. Toilette på gården till alla husen. Trädgårdarna var alltid välsköta och trevliga.

BOSTADEN / FORTS.

Var det ett flerfamiljshus fick en av familjerna handha trädgården. Rummen hos familjen M. hade ingen särskild benämning. Rum enkom som finrum hade de ej! Varje familjemedlem hade sin egen bädd, till skillnad från arbetarna. "När fadern skulle arbeta drog han sig tillbaka i ett rum där han inte fick störas.

I källaren hade man inrättat ett rum med fin Eskilstunaspis med ugn. Sådan spis fanns också i det egentliga köket. Här nere åt man vid långbord och bänkar hela sommaren igenom.

Om bostadens möblering mindes uppgiftslämnaren intet. I köket hade man en s. k. amerikansk gungstol, pulpet, Karl-Johansoffa och en spinnrock. Elektriskt ljus fanns inte i huset först, utan i st. fotogen. Fadern lade sedermera in gas och ännu längre fram fick de elektriskt. Det fick vara ljus i porten till 9-tiden om kvällen.

MAT, DRYCK, HUSGERÅD OCH MÅLTIDSSEDER.

Om torsdag vankades ärter och fläsk. Soppor, bruna bönor, risgrynsgröt hade man ofta. Söndagssteken var nästan obligatorisk. Frk. Mattsson mindes att fadern plägade köpa kött på torgmarknaden. Det blev då och då lever, men hästkött var otänkbart för dem. Makrill ville de inte ha, däremot var inkokt ål omtyckt. Familjen drack mjölk, men kaffe var det inte vanligt att barnen serverades. Om kaffet kan nämnas att man malde det själv och ibland även rostade det hemma.

ACC. N:R **M. 16472:3.**

3.

MAT ETC:

Man handlade hos Lundgren på St.Södergatan.Färdiglagad mat köpte man inte,dänemott inhandlades matbröd.

Familjen brukade äta mycket skärbönor,blomkål och andra grönsaker.Av sydfrukten ha-de Frk.Mattsson ätit apelsiner så långt tillbaka hon kunde minnas.

Kryddor stötte och malde de hemma.

Husets matkällare var alltid välfylld med konservern och annat.Där förvarades potatis, kox och kol.

Det var mat 3gr. om dagen.Manssatt inte i någon bestämd ordning.I dem här familjen använde man inte vaxduk på bordet.Det fanns en finare uppsättning av porslin..

I ringa utsträckning förekom öl,sprit och vin.

Mattssons lewde gott och led aldrig brist på matvaror..

KLÄDER

Det fanns symaskin idetta hem,och vissa klädesplagg såsom skjortor syde fadern själv.-Han var son till en skräddare.-Kappor köptes.För barnens del var det noga med att de hade särskilt förkläde hemma och i skolan.Skodon för vinten- och sommarbruk skiljde man noga mellan.För övrigt var skillnaden markant mellan söndags- och vardagskläder..

Damasker och yllestrumpor begagnade de om vintern.Fru Mattsson ville

**FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND**

ACC. N:R M. 16472:4

4

KLÄDER FORTS.

ej ha den nya hatten ,utan höll fast vid sin schalett.Omkring 1888-90 bar hon fortfarande den,och den var av svart silke.

Enligt uppgiftslämnaren skulle det inte ha varit skillnad i dräkten mellan lant- och stadsbor.

FAMILJ,SLÄKT OCH HEMLIV

Föräldrarna kallades Far och Mör,men det var visst finare säga Pappa och Mamma.Barnen duade dem.Till nära bekanta till föräldrarna sade barnen herr respektive fru +efternamn.Föräldrarna duade varandra..

Modern sade Mattsson om maken inför främmande.

Modern skötte barnens uppfostran och bestraffade dem. "När bröderna bråkade kunde de få läsa syndabekännelsen till straff."Kvällarna tillbringades med läsning.Barnen ritade gärna.Det fanns kvällskurser på Katedralskolan i t.ex.runskrift,som de deltog i.Familjen hade släktingar på landet som ofta kom på besök.

UMGÄNGE, OCH NÖJESLIV,SPORT OCH IDROTT

Fadens umgänge med kamrater var inte på bestämda dagar.Modern hade inte tid med vänner.Släkten var troget umgänge.Barnkalas förekom och i Godtemplarnas fester deltog hela familjen.Ibland kunde det hända att fadern hyrde häst och vagn för att göra utflykter,exempelvis till Bjärned eller till Alnarpsparken.Man gick på bio ibland,men mest

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

rund-ss

5.

ACC. N:R

M. 16472:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

UMGÅNGE FORTS.

på teater. Det nöjet stod högt i gunst hos dem. På Akademiska Föreningen fanns det teater. Det var vid tiden omkring sekelskiftet gott om dansställen i Lund. Cirkus var det då och då. Familjen åkte gärna skridskon. Det kunde man göra i Stadsparken. En av bröderna deltog i en skridskoklubb för studenter.

Småflickorna hade bland sina leksaker en stor spis och en del dockor. Allt var köpt. Barnen beordrades av modern att leka på "egna gården" eller inomhus. Syskonen lekte gärna tillsammans: spelade kula, lekte gömma, klädde ut sig. Ute och springa om kvällarna fick de på inga villkor lov till. Det var ^{inte} slagsmål på gatorna i deras kvarter, men fru Mattsson såg helst ändå att hennes egna barn höll sig borta från andras eventuella dåliga inflytande.

BEMÄRKESEDAGAR I FAMILJEN

Vid dop "hämtades" gudmor eller fadder från släkten. Fru Mattsson själv var svartklädd vid sådana tillfällen. Dop hölls hemma med påföljande kaffekalas. Man gav gåvor, t. ex. silverskedar.

Frk. Mattsson blev konfirmerad i Domkyrkan (av Per Eklund 8/4 1901). Hon var alltså 16 år och det var senare än vanligt. Fadern ville att hon skulle vara mogen för det. Långa svarta kjolar bars, därtill hörde vit

ACC. N:R **M. 16472:6.**

6.

BEMÄRKESEDAGAR FORTS.

hatt och kappa. Några bar slöja. Konfirmanderna fick en bibel.

Förlovningsringar var breda och av guld. Fästman och --mö fick var sin ring. Till bröllop bar bruden krona och vit slöja.

Silver -- och guldbröllop blev firat med pompa.

På landet kunde det hända, att rummet där den döde, låg före begravningen blev klätt i vitt. I staden drog man enbart gardiner för. På gatan ströddes granris. Vidssjälva begravningen hade man som nu ljus, blommor och kransar.

Vid födelsedagar fästes större vikt än vid namnsdagar. Till det förstnämnda tillfället var det uppvaktning och kaffe drickande om eftermiddagen. "Den gången skickades långt mer vykort till alla märkesdagar än nu.

HELGER OCH FESTDAGAR..

Nyår vakades in. Familjen gick i Domkyrkan på nyårsnatten. "Där satt de i korstolarna." Hemma efteråt bjöds det på kaffe.

Trettonhelgen firades bl. a på Kulturen med stjärngossar som uppträdde..

Om fastlagen mindes uppgiftslämnaren bara att man åt fastlagsbullar som det görs än i dag.

Familjen åt lutfisk om långfredagen. Man var svartklädd och höll sig i no den dagen. På påskafton gick barnen ut på stan och skojade med vem som helst. genom att fästa "häxor" och "blåkullakåringar" på ryggen. Det var sed i familjen att färga ägg på påsk och göra äggtoddy..

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16472:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7.

HELGER OCH FESTDAGAR FORTS..

Majsjungning förekom på landet. Demonstrationståg på första maj i Lund.

På pingst drog man gärna iväg till skogen med matkorgar..

Mårten firades. Advent likaså. Då tändes ljus och adventsstjärna.

Studenternas luciafirande ute på stan tog barnen Mattsson gärna del i..

"De följde bara efter de andra." Ett bål tändes på luciadagen framför

A.F. Man köpte sina lussekatter.

Julkakorna blev bakta hemma. Hos Mattssons hade de inte dopp i gryta,

men skinka och sylta hade man. Tomte och gran hörde julen till..

SJUKVÅRD OCH HYGIEN:.

Familjens doktor var en man vid namn Per Gren, som gärna anlätades. Flera förlossningar lär ha varit hemma med en barnmorska till hjälp.

Under familjens första tid på Mariagatan 6 fanns ej bad där, så man besökte ett varmbadshus. Senare anskaffade fadern badkar.

När det städades hemma användes långkvastar med fint strå samt soda eller såpa. På golvet kunde man strö vit sand och sedan skura trägolvet ordentligt. All klädtvätt sköttes i källaren, där en tvättstuga fanns..

SOCIALVÅRD.

En domprost brukade komma till Mattssons och fråga om de kände till vilka som behövde hjälp. Hjälpen var dels kommunal dels enskild. FORTS:

8.

SOCIALHJÄLP FORTS:

Ett sällskap, de s.k. Jultomtarna, delade ut mat och kläder till barn vid jul. För de gamla fanns bara "fattighuset" (Mårtenslund) om de inte kunde komma till sina barn och bli omhändertagna. "Dit ville ingen."

KOOPERATION

Denna familj var ensamma om det de ägde. Den handlade inte i kooperativa affärer. Man deltog ej i fackföreningsliv. "Sjuk- och begravningskassor fanns ej."

POLITIK:

Familjen köpte Sydsvenska Dagbladet och Lunds Dagblad. Man deltog ej i förstamajdemonstrationen.

LÄSVA=NOR:

Man läste mycket. Fadern uppmuntrade alltid barnen till att skaffa god litteratur. Bland tidskrifter köptes var åttonde dag. Sönerna valde den akademiska utbildningsvägen. De stöddes och uppmuntrades av fadern.

DET RELIGIÖSA LIVET:

Familjen tillhörde Domkyrkoförsamlingen i Lund. Mattssons betalade avgift för sin plats i Domkyrkan. Sällan gick de i kyrkan, men dock vid

jul till
jul 63,

FORTS.

ACC. N:R **M. 16472:9.**

9.

DET RELIGIÖSAALIVET FORTS:

jul till julbön.De frikyrkliga var familjen inte svaga för.Några mot-sättningar familj och grannar emellan ifråga om religion och kyrko-samfund var det visst inte.Barnens uppfostran var inte religiöstfärgad, men kvälls- och aftonbön fick de lära sig.

"Alla på den tiden fäste stor vikt vid konfirmationen."Till den begivenhetens skulle det vara "nytt från topp till tå."

JUDARNA I "NÖDEN"

Kvarteret kom att kallas Judeén p.gr. av detta inslag.Enligt sagesmans uppgift var det fina judar som bodde där.Herr Mattssons hade närmare beröring med dem såsom vicevärd.Judarna hade inga större inkomster från den småhandel de oftast bedrev.Ibland kunde det vara svårigheter för dem att erlægga hyran.Men de var ärliga och betalade med 25 öreddå och 50 öre då.

Judarna firade något som hette "Löwhyddehögtiden",då de klädde en hydda på gården.

Om fredagskvällen bakade de bröd,lade en duk däröver,och tände ljus.

Fastan iakttog de strängt.De höll sig för sig själva och umgicks ej mycket med andra i kvarteret.

"Judarna lär ha haft en träkista hos sig.Den innehöll pengar i ena och stenar i andra ändan.Om Kristus kom skulle man ge stenar...."

FORTS.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16472:10.

10.

JUDARNA FORTS.

Sina begravningar höll de i Malmö. Ett tarvligt klätt sällskap medföljde liktåget till Södertull. Särskilda gråterskor fanns med i tåget, i vilket inga ovänner fick blanda sig. En olikhet i fråga om deras klädsel och utseende hade Frk. Mattsson iakttagit: gamla judinnor bar peruk med mittbena.

"Nöden"2 skulle omfatta: Mariagatan, Prennegatan, St. Tvärgatan, Trädgårdsgatan, Grynmalargatan.

Familjen M. kom till "Nöden" år 1891. Fadern dog 1930 och året därefter bröt familjen upp från det gamla hemmet.

Frk. M. hade en tid lägenhet på lasarettet, när hon arbetade där.

Sedermera flyttade hon in i hyreshus på Ö. Vallgatan..

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16472: //.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

TILLÄGG.

"Vi gick inte med trätofflor inomhus. Det var bara vid tvätt och brygning i källaren som de kom till användning.

När jag var på landet hos min syster, som var lärarinna, hade jag ett par träskor. annars minns jag inte vad vi använde för skor.

Den slöja, som några bar till konfirmationen, satt på hatten och hängde ned bak till axeln ungefär.

De gick allmänt med trätofflor i skolan.

Jag har hört av en lärarfru att de i Småland använde sand och såpa när de skurade golven för att få dem riktigt vita. Vi gjorde det inte i vårt hem..

Vi annonserade vid förlovning, vigsel och begravning.

Vår familj trivdes bra i "Nya Staden". Det var ljust och luftigt i bebyggelsen, vår trädgård var underbar. Kan inte klaga själv.."